

ВІДГУК

офіційного опонента Л.П. Макаренко на дисертаційну роботу

Вікторії Володимирівни Данилець

**«СТИЛІЗАЦІЯ ГУЦУЛЬСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ В
УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЦІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ:
КОМПОЗИТОРСЬКИЙ І ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТИ»**

**представлену на здобуття наукового ступеня кандидата
мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво**

Найціннішим нерукотворним скарбом української нації є народна музична творчість, в якій зашифровано давню філософію, вірування, звичаї та традиції минувшини. Незважаючи на глобалізаційні та урбаністичні процеси музичний фольклор зберіг своє чільне місце в культурно-мистецькому просторі нашої держави і є важливим фундаментом єдності та національної ідентичності.

Український автентичний фольклор поступово втрачає свою функцію, яка в минулому була нерозривно пов'язана з життям, побутом та віруваннями людини, сучасний ритм життя формує нове ставлення до народної музичної творчості, починаючи від збереження її як пам'ятника культури, до творчого переосмислення та використання у композиторській творчості, що надає їй нового життя і зберігає для майбутніх поколінь.

Взаємодія фольклору та академічної творчості висвітлена у багатьох працях українських дослідників: В. Атаманчука, Г. Головінського, М. Гордійчука, В. Гошовського, С. Грици, М. Загайкевич, О. Козаренка, О. Коменди, Г. Конькової, Л. Кияновської. Проте специфіка та прийоми стилізації гуцульського фольклору в українській музиці, на сьогодні, є недостатньо дослідженими у вітчизняній науці, що й підтверджує актуальність теми дисертації п. Вікторії Данилець «Стилізація гуцульського фольклору в українській музиці кінця ХІХ – початку ХХІ століття: композиторський і виконавський аспекти».

Авторка роботи зазначає, що самобутній та унікальний гуцульський фольклор має важливе формотворче значення в контексті композиторської та виконавської творчості України. Він неодноразово цитувався на інтонаційному, ритмічному, ладовому рівнях музичної структури в творчості вітчизняних композиторів ще з другої половини XIX століття: М. Вербицького, С. Воробкевича, М. Лисенка, С. Людкевича, О. Нижанківського, Л. Ревуцького, підкреслюючи національний колорит авторської музики. Виконавський фольклоризм передбачає новий підхід до інтерпретації творів фольклорного характеру, особливо велика увага тут належить регіональним стилям, адже саме це впливає на вибір конкретних виконавських засобів – штрихів, артикуляції, динаміки, агогіки та ін.

У роботі логічно та чітко сформовано предмет дослідження, який відповідає темі та об'єкту дисертацій. Предметом наукової роботи, як зазначає п. Вікторія, виступає композиторський і виконавський аспекти стилізації гуцульського фольклору в українській музиці кінця XIX – початку XXI століття. Заявлені в дисертації мета та завдання знаходять своє відображення та вирішення в основному тексті роботи.

Авторка у своїй роботі використовує вагомий обсяг матеріалів та джерел, зокрема, аналізує композиторську творчість В. Барвінського, Н. Нижанківського, М. Скорика, Є. Станковича, О. Козаренка, М. Колесси, Л. Колодуба, Б. Фільц; концертно-виконавську діяльність диригентів та інструменталістів, зокрема А. Авдієвського, В. Гуцала, Я. Бибика, Р. Кумлика, М. Ковцуняка, Л. Никорака, С. Орла, В. Попадюка, П. Терпелюка, ін. Обсяг та тематика проаналізованих матеріалів відповідають обраній темі наукової роботи та є потужним внеском у розвиток української музичної культури.

Досліджуючи стилізацію гуцульського фольклору в українській музиці п. Вікторія застосовує системний науковий підхід, що передбачає використання загальнонаукових методологічних принципів. У роботі використано такі методи дослідження: теоретичний; джерелознавчий;

історичний; аналітичний; компаративний; узагальнюючий. У дисертації виявлено формотворчі принципи гуцульської музики та означено її художньо-технічні елементи, що представляють конструктивний матеріал для множинних композиторських та виконавських інтерпретацій.

Теоретичну базу дисертації Вікторії Данилець складають роботи філософського спрямування європейських дослідників, праці з питань теоретичного та виконавського музикознавства, наукові розвідки культурологічного та історико-теоретичного характеру, дослідження вчених з питань функціонування фольклору в музичному мистецтві, напрацювання українських музикознавців з проблем взаємодії фольклору і професійної композиторської творчості. Варто зазначити, що представлена теоретична та джерельна база роботи є достатньою для здійснення наукового дослідження за зазначеною тематикою.

Наукова новизна дослідження п. Вікторії, що полягає в обґрунтуванні методу стилізації гуцульського фольклору в єдності композиторського та виконавського аспектів, є відповідною для дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. У роботі дисертантки узагальнено музично-виразові засоби для репрезентації широкої палітри творчого переосмислення гуцульського фольклору у межах методу композиторської стилізації; охарактеризовано вплив структурних форм гуцульського музичного фольклору на семантичну, жанрово-стильову та технічно-виконавську складові національного музичного мистецтва України кінця XIX – початку XXI століття; висвітлено застосування методу стилізації в контексті українського виконавського фольклоризму кінця XX – початку XXI ст.; визначено унікальні засоби інтерпретації автентичних фольклорних елементів в поєднанні із сучасними музично-виразовими та художньо-технічними можливостями українського народно-інструментального ансамблевого та оркестрового виконавства.

Коротко зупинимося на трьох розділах представленого наукового дослідження.

У першому розділі авторка розглядає теоретичні, історіографічні й методологічні засади стилізації музичного фольклору. Особливу увагу п. Вікторія приділяє фольклорній стилізації, що становить творчий метод переосмислення оригіналу. Авторка зазначає, що стилізація передбачає переосмислення семантичного та художньо-естетичного компонентів народної творчості та створення оригінальної композиційної структури із яскраво вираженим національним колоритом. Вікторія Данилець вважає, що вибір відповідного методу творчого переосмислення фольклору залежить від індивідуальної мистецької концепції композитора і слугує для конкретних художніх цілей втілення музичного образу на основі національного музичного стилю та музичної мови. Стилiзація фольклору у контексті композиторського фольклоризму є методом, для якого характерна найбільша художньо-інтерпретаційна свобода застосування розмаїтого комплексу виразових нюансів та структурно-композиційних характеристик народного першоджерела у відповідності до концепції автора.

У розділі досліджено джерелознавчу базу дисертації, зокрема, проаналізовано праці, які присвячені проблемі поняття: «музичний стиль» (Н. Горюхіна, А. Калениченко, О. Козаренко Л. Мазель, С. Скребков); «музичний жанр» (С. Грица, К. Квітка, М. Грінченко, А. Гуменюк, І. Мацієвський); «музичний фольклоризм» (В. Гусев, В. Задерацький, І. Земцовський, Р. Станкович-Спольська); «неофольклоризм» (Г. Головінський, О. Дерев'янченко, Г. Конькова); «гуцульський музичний діалект» (І. Мацієвський, М. Хай, В. Атаманчук).

Продовжує перший розділ опис методології дисертаційної роботи. Як зазначає п. Вікторія, у її дослідженні використаний комплекс наукових підходів вивчення процесів, пов'язаних із мистецьким переосмисленням, опрацюванням та трансформацією музичного фольклору України, як вагової формотворчої компоненти композиторського та виконавського аспектів музичного мистецтва ХХ століття. У підрозділі 1.3 авторка аналізує загальнонаукові і спеціальні методи дослідження, п. Вікторія зазначає, що

для досягнення високих цілей науково-дослідницької діяльності важливо використовувати методи теоретичного, історичного та виконавського музикознавства в поєднанні із філософськими, музично-естетичними та культурологічними підходами.

Другий розділ дисертації присвячений дослідженню композиторського фольклоризму, зокрема, специфіці застосуванню гуцульського мелосу у творчості українських композиторів. У своїй науковій праці авторка зазначає, що гуцульський фольклор вирізняють своєрідні музичні виразові засоби: розвинута інтонаційно-мелодична лінія, рясне використання мелізмів та орнаментики; специфічна ритмічна організація, представлена синкопами, пунктирним ритмом, тріольним викладом; пластична метроритмічна організація музичного матеріалу; гуцульський лад з підвищеними IV та VI ступенями. П. Вікторія підкреслює, що архаїчні структури гуцульського музичного фольклору становлять національну основу для продуктивної композиторської інтерпретації та переосмислення у контексті професійного музичного мистецтва України.

У другому розділі дисертації авторка здійснює дослідження творів українських композиторів у яких найяскравіше проявляється метод застосування гуцульського фольклору. Запропонований аналіз творчості митців є доволі ґрунтовним і переставлений полотнами таких авторів: С. Воробкевич (фортепіанний твір «Думка»), О. Нижанківський (фортепіанні твори «Вітрогони», «Коломийка» *fis-moll*); В. Безкоровайний (скрипкові твори «Для розради», «Українські думки», «Ноктюрн»); В. Барвінський («Лірницька пісня», «Думка», Фортепіанне тріо *a-moll*, «Наше сонечко грає на фортеп'яні», Український танець з циклу Шість мініатюр на українські народні теми, «Українська сюїта»); М. Колесса (фортепіанна сюїта «Картинки Гуцульщини», «Три коломийки», Фортепіанна сонатина); М. Вербицький (музика до вистав «Верховинці» та «Підгір'яни»); С. Людкевича («Симфонічні танці», «Старогалицька пісня» із «Сюїти танцювальних жанрів», кантата-симфонія «Кавказ»); Л. Ревуцький (Симфонія

№ 2); Б. Лятошинський (Симфонія № 3, «Увертюра на чотири українські теми»); А. Кос-Анатольський (фортепіанні твори «Гуцульська токата», «Гомін Верховини», «Гірська легенда», «Сині гори» та Концерти для фортепіано з оркестром № 1); М. Скорик («Гуцульські пісні», «Гуцульська симфоніета», «Карпатський концерт для оркестру», «Три українські весільні пісні» для сопрано соло у супроводі фортепіано); Л. Колодуб (оркестрові твори «Українські танці», «Гуцульські картинки», «Троїсті музики»); Л. Дичко («Карпатська кантата», «Українські писанки», «Карпатські фрески»); Б. Фільц (фортепіанний цикл «Три п'єси для фортепіано на теми українських народних пісень», «Карпатські наспіви» (для двох фортепіано); «Верховинська рапсодія»); Є. Станкович (триптих для скрипки і фортепіано «На Верховині», «Сумної дрімби звуки» для віолончелі і фортепіано); О. Козаренко (фортепіанна п'єса «Писанки», балет «Дон Жуан з Коломиї», «Український реквієм» для симфонічного оркестру, мішаного хору та солістів).

Дисертантка у висновку до другого розділу зазначає, що фольклорна домінанта була органічно поєднана в творчості українських митців із різними стильовими тенденціями пізнього романтизму, імпресіонізму, неокласицизму, неофольклоризму, сецесії, а архаїчні структури гуцульського музичного фольклору становлять національну основу для продуктивної композиторської інтерпретації та переосмислення у межах професійного музичного мистецтва України кінця ХХ – початку ХХІ століття.

У третьому розділі дисертації п. Вікторія досліджує специфіку виконавського фольклоризму в українській музичній культурі, акцентує увагу на стильовій парадигмі виконавського фольклоризму та особливостях інтерпретації гуцульського фольклору в діяльності інструментальних ансамблів та оркестрів народної музики. Аналізуючи вокальне та вокально-інструментальне виконавство, нею виокремлено значення гуцульського фольклору для сучасного українського музичного мистецтва. Авторка праці досліджує діяльність відомих колективів, які на високому професійному рівні

репрезентують жанри гуцульської музики, серед яких: Національний заслужений академічний український народний хор ім. Григорія Верьовки; Івано-Франківський національний академічний Гуцульський ансамбль пісні і танцю «Гуцулія»; Заслужений академічний Буковинський ансамбль пісні і танцю; Заслужений академічний Закарпатський народний хор. Проаналізований у розділі репертуар колективів дає змогу ширше розкрити художньо-виразові, технічні, фактурні, тембральні, динамічні та артикуляційні особливості, притаманні гуцульському фольклору.

Ознайомившись із роботою п. Вікторії можна прийти до висновку, що авторка, узагальнюючи попередні напрацювання у даній царині, внесла вагомий власний науковий внесок в українське музикознавство. Дисертантка ретельно дослідила стилізацію гуцульського фольклору в українській музиці кінця XIX –початку XXI століття, розглянула теоретичні, історіографічні й методологічні засади стилізації музичного фольклору, охарактеризувала поняття «композиторський фольклоризм», окреслила музичні виразові засоби гуцульського фольклору в творчості українських композиторів, проаналізувала особливості інтерпретації гуцульського фольклору в діяльності ансамблів народної музики, репрезентувала їх значення для розвитку сучасного українського мистецтва.

Аналіз дисертації п. Вікторії Данилець спонукає також і до низки запитань, зокрема.

1. Тембри яких гуцульських інструментів є загалом найбільш упізнаваними в музичній культурі, а відповідно й стилізованими у творах українських композиторів? Якими засобами досягається така стилізація?

2. Чи здійснювала дисертантка дослідницьке інтерв'ювання з українськими митцями (композиторами, диригентами, виконавцями) щодо специфіки формування репертуарних пріоритетів сучасних колективів, які на високому професійному рівні репрезентують жанри гуцульської музики та їх концертно-сценічне прочитання?

2. У підрозділі 1.3. «Методологія дисертаційної роботи» авторка зазначає: «У дослідженні використаний комплекс наукових підходів вивчення процесів, пов'язаних із мистецьким переосмисленням, опрацюванням та трансформацією музичного фольклору України, як вагомий формотворчий компоненти композиторського та виконавського аспектів музичного мистецтва ХХ століття», даний підрозділ містить опис загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Прошу зазначити, які методи наукового дослідження застосувала авторка для розкриття теми своєї дисертаційної роботи?

Дисертація В. В. Данилець «Стилізація гуцульського фольклору в українській музиці кінця ХІХ – початку ХХІ століття: композиторський і виконавський аспекти», заслуговує на позитивний відгук. Текст автореферату відповідає змісту дисертації, основні положення роботи оприлюднено у наукових публікаціях.

Отже, робота подана на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво, відповідає всім необхідним вимогам МОН України, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства.

**Кандидат мистецтвознавства,
науковий співробітник відділу
методології мистецької критики
Інституту проблем сучасного мистецтва
Національної академії
мистецтв України**

Лідія Петрівна Макаренко

Підпис *Макаренко Л.П.*
Старший інспектор
відділу кадрів ІПСУ НАМ України

